Ålands landskapsregering

Dokumentnamn	Nr	Sidnr
UTLÅTANDE	106 S3	1 (4)

Datum	Dnr
8.10.2020	ÅLR 2020/7649

RIKSDAGEN
Grundlagsutskottet
FIN-00102 RIKSDAGEN

pev@riksdagen.fi

Hänvisning
Er begäran om skriftligt sakkunnigyttrande
RP 139/2020 rd

Kontaktperson
Jurist Joel Bremius, telefon +358 (0)18 25351
joel.bremius@regeringen.ax

Ärende
UTLÅTANDE ÖVER REGERINGENS PROPOSITION TILL RIKSDAGEN MED FÖRSLAG TILL LAG OM TEMPORÄR ÄNDRING AV LAGEN OM SMITTSAMMA SJUKDOMAR

Landskapsregeringen har 29.9.2020 lämnat ett utlåtande om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (ÅLR 2020/7454). I utlåtandet påpekade landskapsregeringen att man regionalt bättre skulle kunna ta ställning till eventuella begränsningar och åtgärder som fortsatt är nödvändiga för att förhindra smittspridningen inom förplägnadsrörelser. Landskapsregeringen konstaterade vidare att de temporära begränsningarna av förplägnadsrörelsers verksamhet i lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) innebär ökade arbetsuppgifter och kostnader för landskapsregeringen bland annat genom den tillsyn och uppföljning av förutsättningar för begränsningar i förplägnadsrörelser som anges i 58 b §. Dessa ökade arbetsuppgifter och kostnader bör ersättas då de inte är beaktade i finansieringssystemet för självstyrelsen. Landskapsregeringen hade i övrigt inga synpunkter gällande den föreslagna temporära förlängningen av de nuvarande paragrafernas giltighetstid till exempel fram till den 28.2.2021.

Därefter utfärdades 30.9.2020 statsrådets förordning om temporär begränsning av förplägnadsrörelsers verksamhet i syfte att förhindra spridning av en smittsam sjukdom (FFS 675/2020). Med förordningen begränsas åter förplägnadsrörelsers öppettider och serveringstider för alkoholdrycker under perioden 8.10.2020-31.10.2020 utan några regionala avvikelser.

Lagstiftningsbehörighet
Landskapsregeringen konstaterar att regeringens proposition inte innehåller någon bedömning över lagstiftningsbehörigheten enligt självstyrelselagen (1991:71) för Åland och lagförslagets tillämpning på Åland. Landskapsregeringen noterar att även regeringens tidigare proposition med förslag till lag om temporär ändring av lagen om smittsamma sjukdomar (RP 72/2020 rd) hade samma brister.

Regeringens proposition berör rättsområden som hör till både landskapets och rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapet har enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland lagstiftningsbehörighet för näringsverksamhet med beaktande av vad som stadgas i bland annat 27 § 29 punkten samt i 18 § 13 punkten vad gäller tillstånd till utskänkning av alkoholdrycker.

Riket har lagstiftningsbehörigheten för smittsamma sjukdomar hos människor enligt 27 § 29 punkten. Enligt 30 § 9 punkten ska de uppgifter som enligt lagstiftningen om smittsamma sjukdomar hos människor ankommer på en riksmyndighet eller på kommunerna i landskapet skötas av landskapsregeringen eller någon annan myndighet som anges i landskapslag.

Förhållande till självstyrelselagen
Landskapsregeringen konstaterar att reglering av restaurangernas verksamhet och öppettider hör till landskapets lagstiftningsbehörighet enligt 18 § 22 punkten i självstyrelselagen för Åland. Landskapsregeringen anser inte att det är möjligt att ta in bestämmelser i lagen om smittsamma sjukdomar (FFS 1227/2016) som oproportionerligt och omotiverat begränsar lagtingets lagstiftningsbehörighet eller självstyrelsemyndigheternas förvaltningsbehörighet. I de förslag till propositioner som för närvarande bereds gällande ändringar i lagen om smittsamma sjukdomar har denna problematik ännu tydligare framkommit på så sätt att intrången i den åländska självstyrelsen blir allt fler. Sammantaget kan 27 § 29 punkten i självstyrelselagen för Åland inte betyda att vilken som helst åtgärd som motiveras med en hänvisning till en smittsam sjukdom genomförs av riket på ett för Åland bindande sätt då det gäller en fråga där lagtinget i grunden har lagstiftningsbehörighet. Syftet med självstyrelsen är att Ålands särställning och särskilda behov alltid ska beaktas. I och med att lagförslaget till denna del är så pass bristfälligt och landskapsregeringens synpunkter inte beaktats bör lagförslaget återremitteras till statsrådet för vidare beredning.

Förhållande till grundlagen
I 58 a § 1 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar föreskrivs att om begränsningarna inte är nödvändiga i hela landet för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om de områden där varje enskild skyldighet och begränsning ska tillämpas genom förordning av statsrådet.

På motsvarande sätt föreskrivs i 58 a § 2 mom. i lagen om smittsamma sjukdomar gällande begränsningar av öppettider och serveringstider för alkoholdrycker att om de begränsningar som föreskrivs i detta moment inte är nödvändiga för att förhindra spridning av en smittsam sjukdom, utfärdas närmare bestämmelser om längre öppettid och serveringstid genom förordning av statsrådet.

Landskapsregeringen hänvisar till grundlagsutskottets tidigare utlåtande där utskottet har ansett att de tidsbegränsade åtgärderna under rådande förhållanden kunde införas som begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna, förutsatt att bestämmelserna till alla delar uppfyllde de allmänna och särskilda villkoren för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter (GrUU 14/2020 rd).

Grundlagsutskottet betonade i samma utlåtande att det lagstadgade kravet på nödvändighet ska styra besluten om regional tillämpning och att begränsningar inte kan föreskrivas eller bibehållas i regioner där detta inte är nödvändigt med hänsyn till den epidemiologiska situationen.

Finlands regering framför i propositionen att *”[i] de bestämmelser som nu föreslås har man beaktat grundlagsutskottets ställningstagande att det lagstadgade kravet på nödvändighet ska styra besluten om regional tillämpning och att begränsningar inte kan föreskrivas eller bibehållas i regioner där detta inte är nödvändigt med hänsyn till den epidemiologiska situationen.”* (RP 139/2020 rd s. 16)

Regeringen framför vidare att *”[e]pidemin har förekommit allra mest i Nyland. Bedömningen av nödvändigheten av att tillämpa begränsningarna i alla landskap har för det första påverkats av att smittan har spridit sig i kluster, både i de landskap där det har konstaterats relativt sett fler smittfall och i de landskap där incidensen varit betydligt lägre.*

Även om det inte är klart att epidemin gäller hela landet, skulle regionala skillnader i bestämmelserna om förplägnadsverksamheten medföra risker för spridning av epidemin. En eventuell ”restaurangturism” skulle bidra till att sprida den smittsamma sjukdomen från områden med en allvarligare epidemisituation till områden med en bättre situation. Vid tillämpningen av bestämmelsen har man också beaktat att regleringen bör vara så entydig och konkurrensneutral som möjligt. De begränsningar som föreskrivs i förordningen har baserat sig på epidemiologiska grunder, men fördelen med dem har varit att iakttagandet och beaktandet av dem inte kräver att de tillämpas på regional nivå av kunderna och att de inte riktar kundernas serviceefterfrågan från ett område till ett annat.” (RP 139/2020 rd s. 16)

Landskapsregeringen ifrågasätter den epidemiologiska grunden vad gäller Åland. Det har inte förekommit några konstaterade smittokluster på Åland och det finns inte en enda konstaterad smitta som har koppling till förplägnadsrörelsernas verksamheter på Åland.

Landskapsregeringen konstaterar vidare att Ålands geografiska särställning inte har beaktats och delar inte uppfattningen om att det föreligger en risk för en eventuell ”restaurangturism” mellan Åland och övriga regioner i Finland.

Sammantaget ifrågasätter landskapsregeringen om propositionen till alla delar uppfyller de allmänna och särskilda villkoren för att begränsa grundläggande fri- och rättigheter då åtgärden inte är proportionerlig eller motiverad och därmed strider mot näringsfriheten som framgår av 18 § Finlands grundlag (FFS 731/1999). Vad gäller bedömningen av

lagförslagets eventuella proportionalitet måste, vilket grundlagsutskottet redan konstaterat, regionala skillnader i det epidemiologiska läget beaktas. Utgående från situationen på Åland är de föreslagna begränsningarna av förplägnadsrörelsernas verksamhet inte proportionerliga eller motiverade utifrån folkhälsan.

Avslutande kommentarer

Landskapsregeringen ifrågasätter om propositionen i alla delar hör till rikets lagstiftningsbehörighet. Begränsningar av förplägnadsrörelsers verksamhet kan inte anses höra till rikets lagstiftningsbehörighet enligt 27 § 29 punkten i självstyrelselagen för Åland när begränsningarna är omotiverade och oproportionerliga samt sker på andra grunder än att de är nödvändiga för bekämpningen av en smittsam sjukdom på Åland. Utöver detta anser landskapsregeringen att de föreslagna begränsningarna av förplägnadsrörelserna starkt kan ifrågasättas utgående från näringsfriheten i 18 § Finlands grundlag och propositionen bör därför återremitteras till statsrådet för vidare beredning.

Lantråd Veronica Thörnroos

Minister Annika Hambrudd

FÖR KÄNNEDOM

Riksdagens social- och hälsovårdsutskott, stv@riksdagen.fi
Riksdagsledamot Mats Löfström, mats.lofstrom@riksdagen.fi
Ålandsminister Anna-Maja Henriksson, anna-maja.henriksson@riksdagen.fi
Statsrådets kansli, registratorskontoret@vnk.fi
Heidi Kaila, Statsrådets kansli, heidi.kaila@vnk.fi
Janina Groop-Bondestam, Justitieministeriet, janina.groop-bondestam@om.fi
Viveca Arrhenius, Social- och hälsovårdsministeriet, viveca.arrhenius@stm.fi
Anne Kumpula, social- och hälsovårdsministeriet, anne.kumpula@stm.fi